

Savez energetičara
Association of Energy Sector Specialist

Adresa: Bulevar kralja Aleksandra 73, 11000 Beograd, Srbija

Matični broj: 07057695 I PIB: 100066754

Tekući račun: 325-9500600012664-82

Web: www.savezenergeticara.org

E-mail: info@savezenergeticara.org

PORUKE I ZAKLJUČI SAVETOVANJA ENERGETIKA 2022

Poštovani energetičari,

Ove godine smo ponovo uspešno održali tradicionalno međunarodno Savetovanje „Energetika 2022“, od 21. do 24. juna 2022. godine na Zlatiboru, u hotelima Palisad i Tornik. Ponovili smo svoj ponos i radost što negujemo i dalje jednu veoma modernu oblast sa vekovnom tradicijom! Okupilo se oko 300 učesnika iz 8 država, koji su svojim radovima (u raznim verzijama cirkulisalo je oko 90 radova) potvrdili visoki renome koji Savetovanje ENERGETIKA uživa u stručnoj domaćoj i međunarodnoj javnosti.

Posebno su svojim kvalitetom izazvala pažnju dva PANELA, koji su se na sveobuhvatan i kritički način bavili važnim i kompleksnim pitanjima u okviru elektroenergetskog sektora: tehničkim i regulatornim izazovima koji se mogu očekivati sa povećanjem i visokim učešćem varijabilnih obnovljivih izvora energije (OIE) u energetske miksu Srbije i izazovima u finansiranju energetske tranzicije u regionu. Isto tako i dva uvodna predavanja posvećena biofizičkim limitima energetske tranzicije i novim tehnologijama za dekarbonizaciju u industriji, ostavila su jak stručni utisak i okupila značajan broj učesnika.

Pažnju stručne javnosti je takođe izazvala prezentacija o bezbednosti u energetici, telekomunikacijama i svim ostalim oblastima koje su bitne za funkcionisanje jedne države (cyber security), s obzirom na novonastalu situaciju u svetu u kojoj moderne tehnologije omogućavaju da se energetske sistem jedne države isključi jednim klikom.

Velika pažnja je bila posvećena i aktuelnoj energetske krizi, tako da su brojna pitanja bila vezana za uspostavljanje korelacija između ubrzane dekarbonizacije i mogućih efekata smanjene energetske bezbednosti, naročito u vremenu kada se zbog aktuelne krize pojedine zemlje vraćaju proizvodnji električne energije u termocentralama na uglj. Takođe, provejavala su i pitanja da li je sadašnji dizajn tržišta električne energije delimično kriv za visoke cene električne energije na tržištu. Očigledno da je za visoke cene energenata u regionu delimično odgovoran neadekvatan pristup i metodologija rešavanja problema. No, visoke cene energenata podjednako su opasan problem kao i neizloženost realnim cenama jer je onda stvarni problem neefikasnosti manje uočljiv i predstavlja problem za celokupnu ekonomiju.

Odlaganje energetske tranzicije u Srbiji dovelo je do izloženosti višestrukim neizvesnostima u lancima snabdevanja fosilnim gorivima i do ograničenog porasta cena za manje subvencionisane kategorije potrošača kao što su komercijalni potrošači (tržišna cena je i dalje mnogo iznad cena svih potrošačkih kategorija). Ovo je podstaklo mnoge kompanije u Srbiji da započnu krovne fotonaponske projekte i konkurišu za status proizvođača-potrošača, kako bi smanjile svoje troškove za električnu energiju i zaštitile se od neizvesnosti u budućnosti.

Zaključci koji su izvedeni sugerišu da tržište električne energije mora da omogući masovno uvođenje proizvodnje sa niskim emisijama ugljenika, a posebno proizvodnje iz OIE, uz obezbeđivanje da fleksibilni resursi dopunjuju varijabilnu proizvodnju iz OIE gde i kada je to potrebno. Takođe, sagledano je da će se kolebljivost cena električne energije verovatno povećati u narednim godinama, što ukazuje na sve veće potrebe sistema za fleksibilnošću. Među rešenjima kojima se teži u narednom periodu su i redefinisavanje balansne odgovornosti za OIE u smislu donošenja pravila, uvođenja opsega tolerancije, uspostavljanja tehničkih zahteva za boljom prognozom proizvodnje iz OIE i unapređenja koordinacije između dinamike izgradnje prenosne mreže i priključenja OIE, što će dalje omogućiti ubranu integraciju ovih izvora u postojeći elektroenergetski sistem. Dodatni impuls većoj integraciji OIE doneće potpuno funkcionalno unutardnevno tržište koje se očekuje u narednoj godini.

U vezi sa dugoročnim planskim dokumentima konstatovano je da nije neophodno detaljno analizirati praktičnu izvodljivost scenarija na realnom elektroenergetskom sistemu pre donošenja ovih

Savez energetičara

Association of Energy Sector Specialist

Adresa: Bulevar kralja Aleksandra 73, 11000 Beograd, Srbija

Matični broj: 07057695 I PIB: 100066754

Tekući račun: 325-9500600012664-82

Web: www.savezenergeticara.org

E-mail: info@savezenergeticara.org

dokumenta. Nema za to ni tehničke ni ekonomske logike, jer to je hijerarhijski niži nivo problematike. U istoriji energetike nije poznato da se prvo planira prenosni sistem, pa onda elektrane. Dovoljno je bilo prilika za prikaz modela i za razne diskusije, tako da se može definitivno zaključiti da je vreme da Srbija dobije dugoročni planski dokument energetike sa scenarijima u kojima je značajan udeo OIE. Razvoj i napredak su po pravilu rezultat dugoročnih i strateških opredeljenja, a ne kriznog planiranja i otklanjanja poremećaja na dnevnom nivou. U sklopu donošenja planskih dugoročnih dokumenata neophodno je pristupiti izradi vodonične strategije, te korišćenju biomase/biogasa u svim energetske i industrijskim procesima i transportu i, naravno, sprovođenju programa podizanja energetske efikasnosti u svim oblastima privrede i društva.

Takođe, zaključeno je da nauka i struka treba da sagledaju optimalan način kako kroz energetske tranzicije doći do održivih energetske sistema. Taj način je, definitivno, sadržan u dekarbonizaciji, decentralizaciji i digitalizaciji energetske sektora i uvek aktuelnoj energetske efikasnosti! Odgovarajući na pitanja koja nameće finansiranje ove tranzicije zaključeno je da je teret finansiranja važno raspodeliti na sve slojeve društva vodeći računa o pravičnoj tranziciji. Proces energetske tranzicije i dekarbonizacija proizvodnje električne energije moraju biti praćeni i kvalitetnim programom brige o zaposlenima iz rudarskog sektora, kojima se, uz odgovarajuće doškolovanje, moraju obezbediti drugi stabilni poslovi.

Tokom Savetovanja je od strane Elektroprivrede Srbije predstavljena i nova ideja projekta moravsko-limskih elektrana koje bi bile deo šireg rešenja koje bi započelo izgradnjom reverzibilne hidroelektrane Bistrica. Ovakvim rešenjem, ali i korišćenjem svih viškova hidroenergije u vodotokovima (ali bez investitorske alavosti koja za posledicu ima ignorisanje pravila koje nameću zakoni o zaštiti životne sredine), na Savetovanju je konstatovano da bi se mogli napraviti značajni pomaci na planu uspešne energetske tranzicije i dekarbonizacije.

Savez energetičara je, i u ovim specifičnim okolnostima, potvrdio da predstavlja jedinstvenu platformu na kojoj se sučeljavaju svi delovi energetske sektora na jednom mestu, i kao tribina za formulisanje zajedničkih ciljeva. Drugim rečima, potreba za stručnim i kreativnim promišljanjem energetske sektora, odnosno integralne energetske politike na jednom mestu, sa rezultatima koji će biti podrška svima koji odlučuju u sektoru, čini se nespornom i sve značajnijom. Pored ovoga, podeljenost stručnjaka po stručnim, stranačkim, regionalnim i raznim drugim osnovama čini integralistički koncept razvoja energetike još važnijim. Učešćem svih elektroprivreda regiona na vrlo visokom nivou predstavnika, naročito Elektroprivrede Srbije, Elektroprivrede Crne Gore, Elektroprivrede Republike Srpske i Severne Makedonije, još jednom je demonstrirano da je ovo Savetovanje jedno od najznačajnijih mesta koje pomaže svim donosiocima odluka da se optimalno pozicioniraju!

Energetska politika i energetska raskršća već decenijama predstavljaju jedno od ključnih pitanja savremene civilizacije. Događaji koji su energetske sektor stavili u fokus su svakako epidemija kovid pre dve godine, eksplozija cena u energetske sektoru u zadnjem kvartalu u 2021. godini i konačno, od 24. februara ove godine rat u Ukrajini. Složenost izazova koji su sada pred energetikom je takvog karaktera da zahteva još više promišljenog timskog rada jer je manevarski prostor za dobra rešenja omeđen. U energetici se danas prepliću kratkoročna iznuđena rešenja (privremeni povratak uglju) koja su daleko od dugoročno optimalnih, sa potrebama da se dekarbonizacija intenzivira. Neizvesnosti zatvaranja energetske bilansa naredne zime i izvesnost potreba za širim korišćenjem OIE su nesporne činjenice!

Nalaženje dobrih rešenja u ovako uzburkanom energetske sektoru je logičan zadatak udruženja svih energetičara. Na Savetovanju su zbog toga razmotrena gotovo sva aktuelna i otvorena pitanja energetske sektora, i to polazeći od dijagnoze stanja i završavajući sa perspektivama i trendovima u sektoru.

Pored ovih stručnih ciljeva Savetovanje je i ovaj put poslužilo za jačanje Saveza energetičara i to kako kroz tradicionalne pozitivne sinergetske efekte druženja tokom Savetovanja, tako i kroz zaključke i poruke. Kao važan stav Savetovanja preovladalo je uverenje da je neophodno afirmisati i podsticati razvojni koncept u energetici, koji može bitno da utiče na razvoj ekonomije zemlje. Naime, energetske sektor je jedan od retkih koji još uvek ima snage da pokrene intenzivnu privrednu obnovu, jer je sam po sebi veoma

Savez energetičara

Association of Energy Sector Specialist

Adresa: Bulevar kralja Aleksandra 73, 11000 Beograd, Srbija

Matični broj: 07057695 I PIB: 100066754

Tekući račun: 325-9500600012664-82

Web: www.savezenergeticara.org

E-mail: info@savezenergeticara.org

moćan, a istovremeno je povezan sa pratećim industrijama. S druge strane energetske sektor uključuje u sebe najmodernija dostignuća iz tehničko-tehnoloških oblasti, što jača motivisanost svih učesnika u sektoru. Pri tome je nesporno da se motivisanost pre svega mora bazirati na ekonomskim signalima, ali ne samo na njima. Ovakav razvojni koncept podrazumeva ofanzivan odnos prema izgradnji novih energetske infrastrukturnih kapaciteta, koji nisu naslonjeni na lignit, kao i ofanzivan odnos prema izgradnji pametne energetske infrastrukture i posmatra zaštitu životne sredine i energetske efikasnost kao poslovne šanse.

Kadrovski deficit u energetici prepoznat je kao značajan problem. Potrebno je hitno napraviti planove kadrovske obnove energetske sektora. Ovu problematiku je moguće unaprediti i kroz osnivanje **Virtuelnog instituta za energetske tranzicije regiona (VIETR)**. Radom VIETR-a bi koordinirao Upravni odbor Saveza energetičara, a njegovu naučno-istraživačku i stručnu bazu činili bi najpoznatiji stručnjaci za energetiku sa univerziteta, instituta i energetske preduzeća iz zemalja Zapadnog Balkana. Način funkcionisanja i finansiranja VIETR-a bili bi dogovoreni između njegovih osnivača. VIETR bi, pored realizacije studija i projekata predlagao modele edukacije, stimulacije i unapređenja kadrovske strukture u energetske sektoru i tako trasirao put visokoškolskog obrazovanja u ovoj oblasti.

S poštovanjem,

Upravni odbor Saveza energetičara